

Jogtudományi Közlöny.

Megjelenik hetenkint egyszer, minden hétfőn délután. — Előfizetési díj egész évre 8 ft., félévre 4 ft., negyedévre 2 ft. — Előfizethetni helyben a lapkiadói, s vidéken a cs. kir. postahivataloknál. — Szerkesztői iroda Pest, kecskeméti-utca, 13. sz. a. I. emelet. — Kiadó-hivatal Pest, egyetem-utca 4. sz. a. — A kéziratok, bérmentve, a szerkesztőhöz, az előfizetések és reclamatiók a kiadó-hivatalhoz intézendők.

Tartalom: A polgári törvénykezés elvei. (Folytatás.) Csatskó Imrétől. — Az orosz büntető törvényhozás. — Poroszország statistikai vázlat. (Folytatás.) — Tárgyalási terem. 24. — A váltó lejárat idejének kérdéséhez. — Jogirodalom. 13. Az új porosz bányatörvény. (Dr. Dühring után.) — Különlélek.

A polgári törvénykezés elvei.

(Folytatás.)

(Csatskó Imrétől.)

133. A *francia* code de procedure civile szerinti törvénykezés leginkább van a tárgyalási elvre, eljárásra alapítva, és abban a bíróságnak befolyása a pernek folyamára és felszerelésére teljesen kizárva. A kutató eljárás *Poroszországban* az 1781-ben kihirdetett perrendtartásban volt elfogadva; *ügyvédek* a perbei befolyástól egészen ki voltak zárva; nehogy azonban a perlekedő felek egyedül a bíró önkényének legyenek kitéve, mindegyik fél mellé, a bírónak segítségül s ellenőrzéseül leendő tisztviselők, úgynevezett *Assistenz-Rathok* rendeltettek. Eme perrendtartás azonban eredeti valóságában már 1783-ban változást szenvedett, különösen azért, mert a peres felek igen gyakran nem jelenhettek meg személyesen a bíróság előtt, és később 1793-ban is.

134. Hogy a tárgyaló vagy kutató eljárásnak elfogadása a polgári perrendtartásnak megállapításánál *nagy befolyást* gyakorol, az előadottakból kitétszik; mert a részletektől elvonva a perlekedő feleknek és a bírónak teendője más leendő a tárgyaló, más pedig a kutató eljárás mellett Annyi azonban

tagadhatatlan, hogy valamint a tárgyaló eljárásnál a *biróságnak*, ugy a kutató eljárásnál a *perlekedő feleknek* befolyását és részvétét teljesen kirekeszteni nem lehet. Mily, nagyobb vagy kisebb mértékben adassék meg a befolyás a feleknek és a bírónak, azt a felforgó viszonyoknak és a polgári perrendtartás céljának figyelembe vétele mellett meghatározni a törvényhozói bölcsesség dolga *).

Szóbeli vagy írásbeli eljárás.

135. Hogy a szó- vagy írásbeli eljárásnak nagy befolyása van mind a bíróságok szervezésénél, mind pedig a polgári perrendtartás szabályozásánál, az tagadhatlan; minélfogva czélszerű a szó- vagy írásbeli tárgyalásról, mint a polgári törvénykezést szabályozó egy *főmozzanatról* szólni; szükséges azonban mindenekelőtt a szó- vagy írásbeli

*) L. Mittermajer i. m. I. 102. 118. 120. 122. 1.; Feuerbach i. m. I. 384. köv. 1.; Schuster i. m. 5 ik 1.; Osterloh i. m. I. 28-ik §.; Lінде i. m. 143-ik §.; Bayer i. m. 32-ik 1.; Warnkönig Jurist. Encyclop. 532-ik 1. Erlangen, 1853; Karvassay az alkotm. s igazságügyi politika. Pest, 1862. 87-ik 1. 3): Stslex. XIII. 240. Dresch NR. 92-ik §.

eljárásnak *lényegét* és az azok közti különbséget meghatározni.

136. Ha a perben mindazoknak, mik a peres kérdésnek megállapítására, igazolására és birói eldöntésére befolyással birnak, közlése a peres felek vagy ügyvédjeik által *szóval és közvetlenül* a bíróság előtt történik, akkor az eljárás *szóbeli*; ha pedig ezeknek közlése *írásban és nem közvetlenül* a bíróság előtt szóvali nyilatkozás által történik, akkor az eljárás *írásbeli*. A szóbeli eljárás nem változik írásbelivé azért, mert a bíróság előtt akár a felek, akár a tanuk részéről történt közvetlen *előadások*, például: jegyző, tollnok által *jegyzőkönyvbe* foglaltatnak; valamint szinte az írásbeli eljárás nem válik írásbelivé azért, mert az írásban előadott pert az előadó bíró a többi bírótársaknak *szóval*, de mégis a perbeli iratok alapján, *adja elő*. A szóbeli eljárás tehát a közvetlenséggel azaz: hogy a peres felek vagy ügyvédjeik, írásnak használata nélkül *közvetlenül a bírósággal* érintkezzenek, és perbeli előadásait az előtt tegyék, *szoros kapcsolatban* van, annyira, hogy a nélkülszóbeli eljárás lehetetlen.

137. A szóbeli eljárás lehet *tisztán* szóbeli, vagy *vegyes*. Az előbbi akkor volna, ha a pernek megkezdésétől annak bevégeztéig, tehát az ítélettel együtt minden a bíróság előtt és által a felekkel folytonos és közvetlen összeköttetésben történék, minden írásnak kirekesztésével. *Vegyes* pedig a szóbeli eljárás akkor, ha az némileg *írásbeliséggel* van kapcsolatban, mi különféleképen történhetik. *Például* lehetséges, hogy a panaszos fél panaszát illetőleg *kérelmét* a bíróságnál *írásban* adja elő, minek folytán a kitűzött határnapon a felek megidézttetvén, a peres ügy közvetlenül az ítélő bíróság előtt *szóval* tárgyalatik; tehát a kérelem, kifogások

az előtt szóval előadatnak, tanuk kihallgattatnak, egyéb bizonyítékok bemutatattatnak, mi ezek alapján aztán a bíróság az ítéletet azonnal szóval kimondja. Vagy lehetséges, hogy a peres felek a *bíróságnak befolyása* és vezetése mellett, vagy a nélkül mindent írásban előadnak, ezután a pert a bíróságnál bemutatván, tárgyalás rendeltetik, hol a per állapotjának megismerésére és annak elítélhetésére szolgáló minden *mozzanatok* a peres felek vagy ügyvédjeik által *szóval* közvetlenül az ítélő bíróság előtt úgy, mintha még írásba semmi sem foglaltatott volna, előadatnak, és az ítélet is szóbeli szavazás útján hozatván, szóval kihirdtetik. Az utóbbi eljárás is *szóbeli marad* minden írásbelisége mellett, mert a mi lényeges dolog, a pernek, minden részeivel előadása az ítélő bíróság előtt a felek vagy ügyvédjeik által közvetlenül szóval történik, tehát végre is az ítélet eme szóbeli előadásnak alapján hozatik.

138. Az írásbeli eljárás is lehet némi *szóbeliséggel* összekapcsolva, mi miatt az még nem válik szóbeli eljárássá. Így *például* lehetséges, hogy a felek *kiküldött birói tag* és tollnok előtt a keresetet és kifogásokat szóval előadják, és ezeket az illetők jegyzőkönyvbe foglalják; miknek alapján aztán akár az egyes bíró, akár pedig a testületi bíróság, a felvett (tárgyalási) jegyzőkönyv szerint történt előadás után, ítéletet hoz. Ily eljárás *helytelenül* neveztetnék szóbelinek, mert az ítélő bíróság nem jut a pernek tudomására a felek vagy ügyvédjeik által előtte történt közvetlen előadás által. Ugy szinte, ha a tanuk közvetlenül valami birói tag által szóbeli előadás folytán hallgattatnak ki, ezt *szóbeli eljárásnak* nem mondhatni; mert az ily tanuvallomások az ítélő bíróság előtt a felvett jegyzőkönyvek

szerint szoktak felolvastatni a nélkül, hogy az ítélőbiróság a tanukat közvetlenül látta vagy hallotta volna. Az *írásbeli eljárásnál* a feleknek vagy tanuknak, szakértőknek közvetlen megjelenése az ítélőbiróság előtt nem kívánatik.

139. Az előadottakból kitetszik, hogy a két eljárások egyike a másikat teljesen ki nem rekeszti, sőt inkább a *célszerűség megkívánja*, miszerint a szóbeli eljárás némileg az írásbelivel, és ez azzal kapcsolva legyen. Így különösen az írásbeli eljárásnál a bíróság a tanukat, szakértőket, nem elégedvén meg azoknak írásbeli nyilatkozataikkal, *szóbeli nyilatkozataik* szerint fogja kihallgatni, és vallomásaikat írásba foglalni. A *szóbeli eljárásnál* a végre, hogy a felek közti vitás kérdés megállapíttassék, hogy a lehetséges kifogások és használandó bizonyítékoknak előleges ismerete által a szóbeli főtárgyalás sikere előmozdítottassék, *némi írásbeli eljárás*, célszerűnek mutatkozik. Szinte a szóbeli eljárásnál az írást alig lehet mellőzni oly esetekben, melyekben a peres feleknek joguk van felebbezéssel élni; mert miután a *felebbezés*, lényegénél fogva annak vizsgálatára szorítkozik, vajjon az alsóbb bíróság az előtte előhozottak szerint jogosan ítélte-e vagy sem: szükséges, hogy azok, mik a peres ügynek az alsóbb bíróság előtti eldöntésénél figyelembe vétettek, feljegyezve, s így a felsőbb bíróság által megbírálhatók legyenek.

140. A szó- vagy írásbeli eljárást illetőleg mindenekelőtt ama kérdés támadhat: vajjon ez eljárási módok *jogosak-e?* E kérdésnek megoldásánál irányadó szabályul kell tekinteni a polgári törvényhozásnak *célját*, mely mint a 105. pontban előadott: főleg a pontos azaz: jogos és aztán a gyors és olcsó

jogszolgáltatás; mert bizonyára gyors és olcsó jogkiszolgáltatást senki sem fog kívánni pontos azaz: igaz jogszolgáltatás nélkül, vagyis senki sem fogja kívánni azt, hogy a törvénykezés *csak gyors és olcsó*, és ne egyszersem jogos is legyen. Sőt inkább fogunk megnyugodni oly törvénykezésben, mely lassu és költséges bár, de igazságos, mint az ellenkezőben. Miután tehát azt nem állíthatni, miszerint jól rendezett akár szóbeli, akár írásbeli eljárás mellett pontos jogkiszolgáltatás *lehetetlen* volna, sőt inkább az ellenkezőt kell megengedni: következik, hogy a polgári törvénykezés főcélját tekintve mind a szóbeli, mind az írásbeli eljárást elfogadhatónak nyilvánítani kell és *jogtalan* mondani egyikét sem lehet. S ennél fogva csupán az eszély (*politika*) dolga vizsgálni, hogy a két rendbeli eljárás közül melyik felel meg jobban a polgári törvénykezés fő és alsóbb rendü céljának, azaz: *melyik eljárás* a kettő közül az, mely által a pontos jogkiszolgáltatást gyorsabban és olcsóbban lehet kieszközölni?

141. A polgári perrendtartásnál főszabály, azt úgy rendezni, miszerint a peres felek *mindazt* előadhassák, mi a pernek lényegét képezi, s annak alapos, jogos eldöntésére befolyással bír, és miszerint a perlekedők meggyőződhesse- nek egyszersem arról, hogy mindaz az ítélendő bíróságnak tudomására hozatott. Eme főszabálynak elég tétetik a *szóbeli* eljárásnál az által, hogy a peres felek az ítélendő bíróság előtt *közvetlenül* adják elő a pernek minden körülményeit. Hogy pedig e főkelléknek megfelelőleg lehessen szóbelileg eljárni, a bíróságokat akként kell *szervezni*, miszerint az illető peres felek a bíróság előtt személyesen megjelenhessenek; tehát a bíróságok kellő számmal felállítva és célszerűleg felosztva,

vagy pedig azok egy helyről a másokra bizonyos meghatározott időben vándorlók legyenek.

142. Ha a bíróságok ekként vannak szervezve, akkor lehetséges leend az is, hogy a peres fél, ügyének előadása végett *ügyvédet* használván, ennek működését jelenléte által *ellenőrizheti*, és magának meggyőződést szerezhet arról, vajjon az ügyvéd mindent, mi a pernek kedvező eldöntésére befolyhat, *híven* és kimerítőleg előadott. Ha pedig a bíróságok a peres féltől távol esnek, vagy nem vándorolnak, akkor a perlekedő fél gyakran akadályozva levén a bíróság előtti személyes megjelenésben, magát egészen az *ügyvédre* *bizni* kénytelenítettik; és miután a főtárgyalásnál előadottak rendesen feljegyeztetni nem szoktak, minden ellenőrzés nélkül a félnek sorsa egyedül az ügyvédnek becsületességétől, szorgalmától és ügyességétől függ.

143. A *szóbeli* eljárásnál az ügyvédnek ügyessége vagy ügyetlensége *döntőbb befolyással* bir, mint az írásbeli eljárásnál; mert itten, ha az ügyvéd a *periratban* valami hibát követett el, minthogy az írásbeli eljárásnál többszöri nyilatkozatok történnek, van alkalma azt helyre hozni; a szóbeli eljárásnál ellenben, minthogy itt folytonosan és rögtönözve történnek az előadások, alig marad ideje az ügyvédnek az ejtett *hibát* kijavítani. Figyelembe veendő a szóbeli eljárásnál az ügyvédet illetőleg még az is, hogy a bíróság előtti szóbeli tárgyalásnál az ügynek ügyes védelmére *rendkívüli tulajdonok* kívánhatnak, mint: kitünő szónoki tehetség, sebes könnyű felfogás, éles ítélő tehetség, nagy törvénytudomány; mert csak eme tulajdonságok mellett *remélhetni*, hogy az ügyvéd az ellenfélnek előadása folytán a vitás kérdést minden egyes, néha finom körülményeivel

együtt tisztán felfogni, elemezni, a tett kifogásokra és ellenvetésekre rögtön alaposan felelni, és előadását kellő hatással a bíróságra eszközölni képes leend. És miután a perlekedő feleknek ügyvédjei között az említett tehetségeket tekintve, nagy különbség lehet jelen: kitetszik, mily *veszélynek* van kitéve az oly félnek ügye, ki nem volt szerencsés ügyének védőjeül oly ügyes ügyvédet nyerni, mint az ellenfélé. A kellő ügyességgel ellátott ügyvéd *fényes előadása* által a bírósági tagoknak kedélyére inkább, mint értelmére hatni igyekeztén, eszközölheti, hogy ellenfelén, ámbár annak *ügye jogosabb*, diadal-maskodják egyedül azért, mert annak ügyvéde, habár egyéb kitünő tulajdonokkal bir, de nem bir szónoki tehetséggel oly mérvben, mint ő.

144. Az *írásbeli* eljárásnál, melynél a főtárgyalás a perlekedő felek vagy ügyvédjeik *kirekesztésével* szokott teljesíteni, rendszerint hiányozni fog a peres félnél az az iránti megnyugvás, vajjon a pernek minden lényeges és döntő körülményei az ítélő bíróságnak tudomására hozatnak-e? Az írásbeli eljárásnál t. i. a perbeli előadások befejezése után, *előadó* rendeltetik, tehát nem a peres fél által választatik, mi a bizalmatlanságnak lehet egyik oka. A kirendelt előadó a periratokat tanulmányozván, azokból rendszerint *kivonatot* készít, mely szerint aztán az ügyet a testületi bíróság előtt előadja. Ha e kivonat az illető felekkel a bíróság előtti előadást megelőzőleg *nem közöltetik*, ez ismét egy ok lehet a felek bizalmatlanságára annál is inkább, mert az előadó a perlekedő felek közt mintegy *megosztva* levén, hajlandó lehet az egyik félnek inkább kedvezni, mint a másiknak. Igen találólag mondja Feuerbach, ki szintén bíró volt, hogy az előadó bírónak élete két részre oszlik; egyik az

előadásra készül, a másik az előadó és ítélő. Az előbbi sokkal több időt igényel, és terhesebb, mint az utóbbi. A szóbeli eljárásnál a bírónak sok írásbeli teendője elmarad, mert a felek vagy ügyvédjeik szóval adják elő a pert. Az írásbeli előadás nem hat üdítőleg a szellemre és kedélyre. „Az írásos munkának legkisebb része veszi a szellemet, a legnagyobb csak a közönséges figyelmet, a gyakorlott ügyfelfogást és a testi erőket igénybe.“ Az írásbeli eljárásnál irni kell a csekély, egyszerű ügyben úgy, mint a nagyban és bonyolodottban, gyakran minden szellemi foglalkozás nélkül. A kivonat készítése, mi a véleményt megelőzi, csupán irtó munka. A sok írás közben, mi legnagyobb részt többet kíván a testtől, mint a lélektől, a bíróságnak nemes tudománya és művészete igazi ars umbratica és sedulariává, egy ülő s író mesterséggé válik. *Feuerbach* id. m. R. 244. köv. I.

145. E bizalmatlanság elhárításának tekintetéből történik, hogy az előadó mellé *segédelőadó* (Correferens) adatik, kinek kötelessége szintén a periratokat tanulmányozni, és a bíróság előtt aztán a rendes előadást *ellenőrizni*,

a hiányos előadást akadályozván. Ez intézkedés mérsékelheti ugyan a feleknek fentérintett bizalmatlanságukat, de azt végkép *megszüntetni* alig fogja; nem szerezhetvén magának a fél emez intézkedésnél sem meggyőződést arról, hogy pere alaposan és kimerítőleg előadatni fog.

146. Sikeresebb mód volna a feleknek meggyőződést nyújtani az előadásnak helyességéről, ha nekik *megengedtetnék* a perbeli iratokból kivonatot, a bíróság előtti előadásnál az előadó által használandót, készíteni, vagy pedig az előadó által készített kivonatot *átnézni*, és arra netalán szükséges észrevételeiket, pótlásaikat megtenni; vagy pedig azoknak megengedni, hogy a szükséges felvigyázat és ellenörködés végett a pernek az ítélőbíróság előtti előadásánál *jelen lehessenek* akár személyesen, akár ügyvédjeik által. Hogy azonban a feleknek ily jelenléte kívánt eredmény nélkül ne maradjon, meg kellene engedni, miszerint azok az előadásban tapasztalt hiányokra a bíróságot azonnal *figyelmeztethessék* és észrevételeiket előadhassák.

(Folytatása következik.)

Az orosz büntető törvényhozás.

= Valamely ország büntető törvényei a lakosság műveltségének kétségtelen fokmérőjét képezik. Oroszország a mostani csár trónralépte óta hatalmasan erőködik; hogy az európai kulturállamok sorába jusson; ezen törekvése azonban csak szabad fejlődés útján fogja célhoz vezethetni. Pedig ezen szabad fejlődést leginkább a fennálló törvények még folyvást békóban tartják. Emez állításunk bebizonyítására elég-

ségesnek tartjuk, ha az orosz büntető törvénykönyvnek csak néhány szabványaira utalunk.

Néhai Miklós csár nagyon is átlátta, hogy a Swod Jakónowban (az orosz törvénygyűjteményben) foglalt büntető határozatok a kor szellemének többé meg nem felelnek. Megparancsolta tehát egy új büntető törvénykönyv szerkesztését, melybe — ugymond az ide vonatkozó ukázban — „minden a pol-